MÅNEDSBLADET

Glemmer du

Bygningshistorie:3

Tårnbyhjem

Nr. 9 - Oktober 2006
Tårnby Kommunebiblioteker - Lokalhistorisk Samling

Forsideillustration:
Tømmerupstuen, Amagermuseet. Foto: Dirch Jansen

I denne udgave af "Glemmer du" er der hentet inspiration fra:

ISSN 1397-5412

Glemmer du er udgivet af: Tårnby Kommunebiblioteker, Lokalhistorisk Samling
Skrevet og redigeret af: Inger Kjær Jansen
Layout: Vicky Bonde

Tårnbyhjem

Denne gang går vi indenfor i gårde og huse i Tårnby Kommune med en lille historisk gennemgang af boligindretningen op til 1930.

Fra ca. 1740-1800 var møbelstilen rokoko. Dens særpræg var asymetriske, yndefulde linjer, en rig ornamentik ofte med forgyldninger.

Væggene kunne være kunstnerisk dekoreret i såvel borgerhjem som på bøndergårdene.

Over dørene var der ofte malede felter, som eksempelvis på Kastrupgård. Væggene kunne også være beklædt med gobeliner eller trykte lærredstapeter.

På Amagergårdene blev den fine stue eller storstuen ofte kaldt "på kælderen", da der kunne være en kælder under stuen. Det var her man holdt familiefester, eller også benyttede man stuen som gæsteværelse, derfor stod der ofte en himmelseng her. Himmelsengen var et finere møbel end alkoven, den indbyggede seng som man sædvanligvis sov i.

Landsbysnedkerne kunne ikke med deres simple redskaber genskabe rokokoens fine linjer. Til gengæld dekorerede man møblerne med fine farver og smukke blomster. Møblerne var fremstillet af fyrretræ.

Tømmerupstuen, Amagermuseet

Stuen stammer fra "Birkegård" på Høgsbrovej, men har oprindelig stået på en anden gård i Tømmerup.

På væggene er, på udspændt lærred, malet landskaber med motiver hentet fra Biblen. Forneden på væggen er malet felter med jagtmotiver, og på vinduesvæg og dør er malede kineserier. I loftet er malet blomster og felter med englebørn.

Himmelsengen, der som nævnt ofte stod i storstuen og dér blev benyttet som gæsteseng, er her i senrenæssancestil.

På siderne er der udskårne, bemalede figurer. Sengeomhænget er blåt med røde kanter og hvidt mønster. Det er vævet i hvergarn, og er den såkaldte Dragør-vævning.

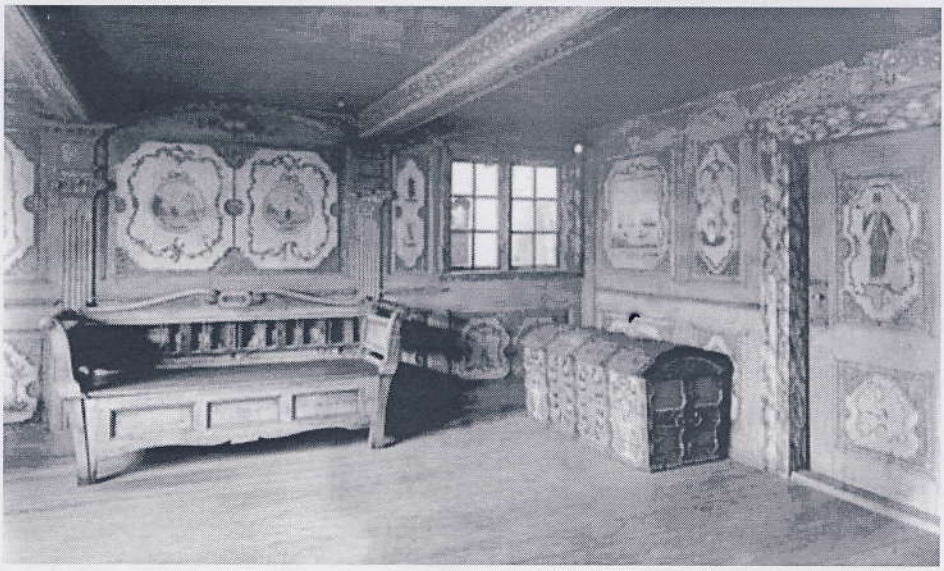

Tårnbystuen. Foto: Nationalmuseet 1987.

Tårnbystuen, Nationalmuseet

Stuens paneler er ligesom i Tømmerupstuen på Amagermuseet meget rigt dekoreret.

Ifølge et monogram over døren er det udført i 1783. Dekorationerne omgives af malede rokokoindramninger og viser allegoriske figurer som forsigtigheden, godheden og sandfærdigheden samt scener med jægere, bønder og hyrder. På bagvæggen er et billede af søslaget ved Barbados i 1778 mellem engelske og amerikanske krigsskibe. Ved indgangsdøren er der malet to teaterscener, den ene fra Barberen i Sevilla. Illustrationerne menes at være malet af en Københavnsk håndværksmester.

Tårnbystuen købte Nationalmuseet i 1885 af Ole Petersen-Klokker. Den stammer fra en mindre gård der lå ved hjørnet af Vestre Bygade og Ved Lergravene.

Over døren i stuen er initialerne NOS og ICD, de står for Niels Olsen (Klokker) og Johanne Christiansdatter, de blev gift i 1753.

Et husmandssted i Tårnby 1788

I et beskedent husmandshjem i Tårnby boede næsten samtidigt i 1787 Lucie Hansdatter, hendes svigersøn enkemanden Dirch

Gjertsen og hans tre små børn Jens, Ane og Gjertrud samt en tjenestepige.

Huset bestod af et 7-fags stuehus med 2 stuer og et køkken samt et 9-fags udhus med 2 porte. I huset var en bilæggerovn. I skiftet efter Lucie Hansdatter, der døde i 1788 er indboet beskrevet således:

I dagligstuen: 1 himmelseng af fyrretræ med grønne og hvide uldne omhæng og 1 kappe samt tæpper, heri: 1 grøn linnedsoverdyne, 1 rødstribet ulden underdyne, 1 blåstribet linnedsoverdyne og 1 gråstribet linnedhovedpude samt et par blågarnslagner.

1 alkoveseng med blåstribet og hvidlinnet overdyne, 1 rødstribet ulden overdyne, 2 gamle hovedpuder, et par blårgarnslagner og 1 grønt og hvidt hjemmelavet omhæng med kappe.

1 udtræks egebord, et lille fyrretræsbord, 2 træstole, 1 lille fyrretræs dragkiste, 4 par forskellige trækopper, 1 vinglas, 1 tin tepotte, 1 lille tinfad, 1 lille messingfad, 1 gammelt fyrretræsskab, heri nogle gamle skøder, skattebøger og husbondsholdsbreve, 1 blå og hvid tepotte, 1 brun tepotte, et halvt dusin flade tintallerkner, 1 tin tepotte, 1 beskadiget porcelænsterrin, 3 store tallerkener, et stort spejl og 1 klædesbørste.

I den anden stue: 1 rødmalet beslagen kiste, 1 gammel fruentimmer klædestrøje, 1 himmelseng af fyrretræ med grønt hjemmegjort ternet uldent omhæng, 1 gammelt fyrretræsskab (heri intet), 1 gammel fyrretræskiste heri fjer, 1 lille træbord, 1 gammel stol, 2 fyrretræsbænke og 1 grønt uldent bordtæppe.

I køkkenet: 1 stor jerngryde, 1 mindre jerngryde, 2 lerfade og 1 skål.

Interiører ca. 1880-1930

Slutningen af 1800-tallet, er blevet kaldt for klunketiden efter de mange klunker og kvaster, der ikke blot kantede tidens gardiner og portiérer men også de overpolstrede møbler. Man skulle have så mange møbler som muligt placeret tilfældigt i stuerne. Væggene skulle være besat med billeder, og bordpladen skulle være dækket af et mørkt uldent tæppe. På borde og etagérer (et hyldemøbel) havde man nips i stor stil. Dette var dengang indbegrebet af hygge. De tunge gardiner og de mørke farver lod kun et minimum af lys slippe ind.

Omkring århundredeskiftet slækkede man på disse krav, de mørke farver forsvandt, og der blev ind-

Restauratør Dirch Jacobsen og hans kone Marie sammen med datteren Martha og Hjalmar. Bemærk plydsdugen med blondedugen ovenpå og de tunge mørke gardiner. På bordet en specielt glasopsats.
Petroleumslampenog stolene er smykket med blondestykker. Foto: Carl Flensburg ca. 1900.

ført lette blondegardiner. En lysedug på bordtæppet skulle sprede petroleumslampens lys. Det var dog ikke de helt store ændringer, der skete. Man udskiftede ikke møblementet, hver gang moden skiftede, det skulle holde livet ud.

I stedet for nøddetræ, der gennem årtier havde været dominerende, gik man gradvist over til mahogni. Der kom nu maskinfremstillede møbler, som var billigere end de håndlavede. Møblerne blev mere behagelige at sidde i, og

de blev nu placeret mere efter behov. Dette fortsatte i store træk til funktionalismens frembrud i 1925-30.

Dagligstuen eller storstuen blev kun anvendt ved højtider. Det skyldtes, at man normalt ikke opvarmede denne stue om vinteren. Møblementet var i nød eller mahogni og bestod af sofa, et rundt bord, chaiselong, dragkiste, konsoller, spejle, småborde og stole.

I de mindre lejligheder havde man normalt kun to værelser nemlig et soveværelse og en spisestue. Her indtog man måltiderne og opholdt sig iøvrigt der dagen igennem. Her legede børnene og læste lektier, her lavede kvinderne deres håndarbejde, og mændene læste dagens avis eller spillede kort.

Nips af enhver art var en uomtvistelig ingrediens i ethvert hjem. Man udstillede det på en etagére, et hyldemøbel, der ofte havde en bagbeklædning af spejlglas, så nipset tilsyneladende blev fordoblet. Amagerhylden er et populært udtryk fra slutningen af forrige århundrede for en pyramidehylde. Denne hylde har været kendt fra 1700-tallet og blev ligesom etagéren benyttet til at udstille nips. Nipset var figurer af dyr og mennesker i gibs, porcelæn og fajance, - både hvide og kulørte.

Gibsfigurerne kunne være afstøbninger af kendte klassiske figurer, der var kommet ned i en størrelse, der passede til de mange hjem. Det kunne også være høje vaser af billigt glas, krystal eller fajance. Heri kunne der være buketter af tørrede planter som dunhammer og græsaks.

Fiskerhjem i Kastrup

Kastrup by bestod i slutningen af det 19. århundrede af bøndergårde, arbejderboliger og fiskerhuse.

Lokalhistorisk Samling har ingen interiørbilleder fra et fiskerhjem fra denne periode. I stedet kan en beskrivelse fra Amager Bladet af en storstue i et sådant fiskerhjem sætte fantasien i gang.

"Nordenden" hed den del af byen, hvor navnlig fiskerne boede. Husene var lave og skæve, vinduerne grønne af ælde. I de små forhaver ud mod vejen hvor hejsebrønden stod, bugnede det af blomster: Spraglede georginer, stokroser, rustrøde svædliljer, krusemynte, blå træsko, lavendler og ambra.

Inde i storstuen var lugten underlig klam, her kom man sjældent, og stuen blev derfor ikke varmet op. Den var møbleret med mahognimøbler, der stod ærværdige og

Familien Petersen, Ambra Allé 38, Taarnby Villaby. Ca. 1915.Blondegardinerne har her taget sit indtog. Glasopsatsen på bordet og fotomapperne på bordet er typisk inventar i hjem omkring århundredeskiftet.

stive langs væggene. Over sofaen, der lugtede stramt af kamfer, hang et forlovelsesbillede af Prins Albert og prinsessen af Wales. Tapetet var gråt med buketter af små lyserøde roser i striber på langs.

På kakkelovnen stod en kirke af gibs med blå og røde glas i de små vinduer. På et chatol stod to hunde med firkantede hoveder af nubret porcelæn med gule glasøjne og forgyldte halsbånd. I vindueskarmen stod pelargonier og vaser med tørret hjertegræs. På det skinnende hvide renskurede gulv vrimlede det med myrer.

Det, der i beretningen fra Amager Bladet kaldes for "Nordenden", udtales på kastrup-dialekt: Nor-renden. Det var 5-6 fiskerhuse på Nordmarksvej. Men der boede også fiskere i "Sønderenden" eller Sønder-renden på Kastrupsk, det var et par fiskerhuse på Skøjtevej.

Ved den sydlige ende af Amager Strandvej med Maglebylille boede Maglebylillefiskerne, og her lå det omtalte fiskerhus.

Glasmagerbolig

Kastrup Glasværk stillede lejligheder til rådighed for deres ansatte. Glasmagernes bolig skulle ligge tæt ved værket, for at de døgnet rundt kunne komme på arbejde, når glasmassen havde fået den rette temperatur til pustningen.

Værkets lejligheder var store i forhold til andre arbejderboliger. De var på mellem 21-45m² afhængig af, om man var gift, havde børn, var pensionist eller enke. De ca. 75 lejlighederne bestod af 2 værelser med køkken. Desuden var værelser på kvisten for ungkarle, der kunne købe sig til kost hos familierne i lejlighederne. Brændsel til boligen fik man ligesom lejlighederne gratis.

Madlavningen foregik i et lille køkken på et brændekomfur, der samtidig sikrede opvarmningen af lejligheden. I stuelejlighederne var der i gulvet en lille lem ned til en lille kælder, der blev brugt som svalerum. Selvom familierne ofte var børnerige blev den ene stue som regel kun brugt til festlige lejligheder. Så der kunne være trængsel i den anden stue, hvor man både spiste og sov. På kvistværelserne kunne dog lejes, hvis de ikke var beboet ungkarle.

Karle og pigekamre

Gårdenes karle og piger havde de mest ydmyge værelser, som oftest et lille kammer ved siden af stalden.

Her er en beretning om denne type værelser fra 1930'erne.

Ina Astorri fortæller fra sit barndomshjem Nordregård:

For at komme til karlekamret måtte man gå til bryggerset, her var en trappe som førte op på loftet. Midt på loftet lå karlekammeret. Rummet havde 3 vinduer som vendte ud mod haven. Det var ikke ligefrem vinduer, der var isolerede. Det trak voldsomt ind og muligvis kunne disse vinduer slet ikke åbnes. Værelset var sparsomt isoleret. En lille kakkelovn med en metalplade sømmet ned i gulvet for at aftage evt. gløder, der kunne falde ud. Langs to vægge stod 2 simple senge af træ. Midt på gulvet et gammelt bord med en slags voksdug. 2 opretstående polstrede gamle stole, hvor fjedrene hang sørgeligt ned. Op mod en væg stod et gammelt mørkt skab, beregnet til tøj og støvler. Et lille skab, som nok kunne bruges til tobak. Ingen tæpper. En gang om måneden i forbindelse med storvask blev der skiftet på sengene. Daglig rengøring blev ikke foretaget. Der var et

Tjenestefolk på Anders Pittersens går i Ullerup.Fra venstre Frands, ?, Ella Buchner, Laurits Balle og Rosa. 1915.

stativ med et blikvandfad og en kande til vand, men disse ting blev brugt til meget andet. Selvfølgelig må folk have vasket sig, men jeg har aldrig set, hvor og hvornår. Der lugtede ganske skrækkeligt oppe på karlekammeret. Der lugtede af sparsom rengøring, sparsom udluftning, sparsom hvile og alt for meget arbejde.

På loftværelset boede 2 karle. Ovre ved siden af hestestalden boede 1 karl. Et lille bitte værelse. Her fandtes en petroleumsovn, ikke kakkelovn. En seng, et skab til tøj, et lille bord med en skuffe og hylde forneden, en taburet, søm banket ind i væggen til tøj. Der var stengulv og koldt. Koldt fordi der mellem døren og trappetrinnet var en stor revne. Jeg husker denne karl, når han i al slags vejr gik ud til vandposten, pumpede et par gange og stak hovedet under vandet. Rystede kraftigt på hovedet, sagde en masse høje lyde, som nok fortalte, at han havde fået et dejligt bad.

Pigeværelset lå også oppe på loftet, men pigerne skulle fra entreen op ad en trappestige, som om dagen stod ind mod væggen,

men om aftenen, når de skulle i seng blev taget frem og hægtet fast med 2 kroge oppe ved lemmen. Dvs. pigekammeret havde ingen dør – kun en lem. Heroppe var 2 vinduer ud mod gårdspladsen, der var plads til et skab med tøj. Dette skab havde dog 2 skuffer, 2 senge med hvert sit lille bord ved siden. Imellem vinduerne stod et toiletbord med skuffer på begge sider og der var et ovalt vippespejl. Her var ikke plads til bord og stole, kun plads til at sove. Der var ingen billeder eller blomster eller radio. En enkelt lyspære hang ned fra loftet med en lille glasklar skærm og gule gardiner.

Lokalhistorisk Samling udvider glasudstillingen på Kastrupgård med en stor samling af presset glas.

Den nuværende udstilling er derfor lukket fra 1.10. til 23.10., men
vi åbner igen den 24.10.

Besøg udstillingen,
åbningstiderne er som hidtil de samme som Kastrupgårdssamlingens.
Se bagsiden ➔

Hvis du har billeder, oplysninger eller andet af lokalhistorisk interesse, så henvend dig til:

Lokalhistorisk Samling
Kamillevej 10
2770 Kastrup
Tlf. 32 46 05 45

www.bibliotek.taarnby.dk
Klik på **Lokalhistorisk Samling**

Vi har publikumsmaskine med adgang til internettet og mange slægtsforskerlinks.

Åbningstider:

Mandag	15.00 - 19.00
Tirsdag	12.00 - 16.00
Fredag	12.00 - 15.00

Lokalhistorisk Samling har desuden udstillinger på:

Kastrupgårdssamlingen

"Midt på Amager"

&

"Kastrup Glas"

Åbent Tirsdag til søndag
14.00-17.00
Onsdag tillige
14.00-20.00

Plyssen
Amager Strandvej 350:

Permanente og skiftende udstillinger

Åbent Lørdag og søndag
13.00-16.00